

DEMOKRÁCIA, POPULIZMUS ÉS POLITIKAI VÁLSÁG MAGYARORSZÁGON

Válasz Thomas von Ahn *Demokrácia vagy utca?*
Törékeny stabilitás Magyarországon című írására

Schöpflin György

(Európai parlamenti képviselő [Fidesz–EPP],

korábban a politológia Jean Monnet-professzora, University College London

ÖSSZEFOGLALÓ

A szerző tanulmánya voltaképpen válasz és vita Thomas von Ahn *Demokrácia vagy utca?* című írására. A szerző alapvetően úgy tartja, hogy von Ahn nem értette meg teljes egészében a magyar demokrácia 2006 őszén kialakult válságának mélyebb okait, s ezért juthatott arra az ítéletre, hogy a magyar jobboldal közel jutott a szélsőjobboldalhoz, illetve a demokratikus és az antidemokratikus politizálás határán mozog. Schöpflin rámutat arra, hogy a német szerző túlságosan elfogadja a magyar médiában és sajtóban leírtakat, holott ezek igen sok egyoldalúságokat mutatnak fel és ez által ő is beleszalad az események egyoldalú olvasatába. A szerző a magyar demokrácia válságát nem a jobboldal, hanem az egész politikai berendezkedés működési válságának tekinti, beelérve mindkét oldalt. A válság kialakulásában három döntő okot fogalmaz meg és fejt ki részletesen: az első a magyar politikai rendszer intézményi mintázatának hibái, a második az 1989-1990-es puha rendszerváltás hosszútávon ható következményei és a harmadik pedig a magyar demokrácia-projekt természete, amit az ország szabadon alakíthatott ki a szovjet csapatok kivonulása óta.

KULCSSZAVAK ■ rendszerváltás ■ politikai válság ■ jobboldal és baloldal ■ média
■ politikai megosztottság

Thomas von Ahn politikai elemzésének, amelyben Magyarország jelenlegi politikai válságát vizsgálja, súlyos módszertani problémái vannak, és ezek felettébb meggyengítik azt a központi érvelését, hogy a magyar jobboldal (amelynek jómagam is tagja vagyok) antidemokratikus, parlamentellenes stratégia peremén egyensúlyoz.

Az elsődleges módszertani hiba az, hogy von Ahn nem ismeri fel azon állításának jelentőségét, miszerint a magyar társadalom mélyen megosztott, és polgárháborús állapotban van. Az egyik, e tárgyra vonatkozó írásomban ezt én „hideg

* Schöpflin György válasza Thomas von Ahn írására itt jelenik meg először.

polgárháborúnak” neveztem. Az 1945 utáni Európában példátlan, rendkívül mély törés, bár bizonyos analógiát mutat a két háború közötti Ausztriával, politikai jelenségnél jóval több. Ontológiaiainak írható le, mert minőségileg más és egymást kölcsönösen kizáró elképzelések élnek az igazságról, a jóról és rosszról, az ország múltjáról, végül pedig a „jó életről”.

Ezt a törésvonalat a magyar média szükségképpen tükrözi, amely ezért nem tekinthető az események objektív ismertetőjének, hiszen egymással szemben álló világnézeteket fogalmaz meg. Ennek legjobb bizonyítékát Gyurcsány Ferenc miniszterelnök „hazudós beszéde” kínálja (von Ahn idézi), amelyben nyíltan elismerte, hogy a Magyar Szocialista Párt kormánya, a hatalmon lévő MSZP „felkészítette” a médiát és „bevonta” a munkájába (ezt a mondatot von Ahn nem vette észre). A vonatkozó részt érdemes teljes terjedelmében idézni: „Meg kell próbálnunk ezeket a dolgokat előre vinni [...], felkészíteni a legbefolyásosabb újságok vezetőit és publicistáit arra, hogy mi várható. Be kell őket vonnunk a folyamatba.” Más szóval a baloldali média, vagyis az összes médium negyötöde Magyarországon transzmissziós szalaggá vált, és azt teszi, amit a kormány kér. Gyurcsány teljesen világossá tette, hogy ő ezt tökéletesen normális dolognak tartja, és „felkészíteni” a médiát olyasmi, amit ő és a pártja a jövőben is tenni szándékozik.

Ezért tehát ami a médiában megjelenik, nem tekinthető elsődleges forrásnak, csupán a törésvonal bizonyítékának. Ezért ostobaság, hogy von Ahn Debreczeni Józsefet Orbán Viktor objektív elemzőjének nevezi. Debreczeni egykor valóban Orbán tanácsadója volt, de azóta megkeseredett szembenálló lett. Hasonlóképpen a Political Capital nevű agytröszt megnyilvánulásai se fogadhatók el szó szerint, hiszen azt nagyon szoros szálak fűzik a kormánykoalícióhoz. És így tovább. Ha pillantást vetünk von Ahn forrásaira, világossá válik, hogy erőteljesen támaszkodik a baloldali hírforrásokra, miközben figyelmen kívül hagyja azokat az alternatív nézeteket, amelyeket megtalálhat a jobboldalon, például a Budapesti Elemzésben, vagy a Heti Válaszban, és nem tanulmányozta olyan jobbközép elemzők írásait sem, mint amilyen Fricz Tamás és Láncki András. Nem világos, hogy vajon von Ahn nem érti-e ezt a problémát, vagy ismeri, de megelégszik annyival, hogy a magyar valóságnak csak az egyik oldalát mutatja be. Feltételezhető, hogy von Ahn Orbán Viktor stratégiájára vonatkozó kulcsfontosságú elemzési szempontjai, miszerint az populista és parlamentellenes, nem mások, mint a magyar baloldali közbeszéd tükröződései, és nem tesz kísérletet a távolságtartó értékelésre.

Következésképpen von Ahn nem képes megragadni a magyarországi válság mélyebb okait, pedig ez a válság nagyon is valódi, és a csapda is az, amibe Magyarország elitje mind a bal-, mind a jobboldalon belesétált. Ezen okok között az első a magyar politikai rendszer intézményi mintázatának hibája, a második az 1989–90-es „puha” rendszerváltoztatás hosszú távú következménye, a harmadik pedig a magyar projekt természete, amit az ország szabadon követhetett a szovjet megszállás vége óta.

Azok, akik megtervezték a magyar politikai rendszert, nem voltak a jó szándék közönyös, plátói személyiségei, hanem felettébb arra motivált cselekvők, hogy biztosítsák a saját maximális hatalmukat az új berendezkedésben – nevezetesen a

kommunista nómenklatúra vezető elemei voltak. Tárgyaló partnereik a gyakorlati politikában felettebb tapasztalatlan demokratikus ellenzék és más vezető értelmiségiek voltak. A viták eredménye, ahogy von Ahn megjegyzi, egy olyan rendszer lett, amit a stabilitás eszméje köré építettek ki, de az idők folyamán kiderült, hogy ez a stabilitás mára inkább emlékeztet a mozdulatlanságra.

Röviden: a miniszterelnök a parlamenti többséggel végtelen biztonságban van a hatalomban, és nem lehet elmozdítani mindaddig, amíg a többség megmarad. Ez gyakorlatilag felmenti a miniszterelnököt minden felelősségtől a társadalommal szemben, mert ez minden gyakorlati szempont szerint félig demokratikus rendszer. A miniszterelnök kezében túlzottan koncentrált hatalmat, ami miatt Orbán hivatali ideje alatt a baloldal szakadatlanul panaszkodott, nem vették körül a korlátozások és ellensúlyok olyan rendszerével, amivel minden demokráciának rendelkeznie kell, ha működőképes akar lenni, és Magyarországon nem működik – ez volt Sólyom László köztársasági elnök mondandójának belső tartalma (amit von Ahn észrevett), amikor azt mondta, hogy Magyarországon morális válság van a „hazudós beszéd” után.

Az eredeti intézményi minta ellensúlyozó mechanizmusként magába foglalta az alkotmánybíróságot, a köztársasági elnököt és a népszavazásokat, de ezek túlságosan gyengének bizonyultak ahhoz, hogy a parlament lenyűgöző erejével szemben képesek legyenek egyensúlyt teremteni. Magyarország demokratikus rendszere ugyan formálisan a népszuverenitáson alapul, a gyakorlatban azonban a parlamenti szuverenitás alapján működik, de azon önkorlátozási gyakorlat nélkül, ami biztosítja, hogy a parlament a Westminsterben demokratikus maradjon. Valójában nincsenek olyan eszközök, amelyekkel a népszuverenitás érvényesíthető lenne.

Következésképpen a magyar politikai rendszer azért blokkolódott le, mert az alapvető demokratikus infrastruktúra vagy sérült, vagy nem létezik. Ennek az infrastruktúrának szükségképpen tartalmaznia kell sok politikai, gazdasági és társadalmi erőközpontot, és nem utolsósorban olyan intézményeket, amelyek ellenőrzik a kormányzati hatalmat, és olyan információt szolgáltatnak, amely a pártpolitika felett áll – közülük 2002 óta a baloldali kormány túlságosan sokat épített le. Szükség van arra, hogy a társadalom rendelkezzen a demokrácia működéséhez szükséges kognitív, szemantikai és intellektuális kapacitással, és egy olyan értelmiségi elittel, amely mentes a politikai függéstől, készen áll, hogy meghatározza és újrafogalmazza azokat az értelmezéseket és közbeszédet, amelynek révén az események értelmezhetőek, de e feltételek közül Magyarország jelenleg egyiknek se felel meg. Harmadszor, szükség van egy a politikai hatalmat etikai és jogi korlátokkal körülrő rendszerre, amit a politikai szereplők elfogadnak, beleértve a számon kérhetőséget, az átláthatóságot, a véleménynyilvánítás szabadságát, a visszacsatolást a hatalmon lévők és a kormányzottak között, és ismétlem, ezek nagyon gyengék, vagy nem is léteznek.

Ami a gyakorlatban kialakult, amióta 2002-ben a baloldal megnyerte a választásokat, az egy hibrid rendszer, amelyben az uralkodó elit aláveti magát a választásnak, erőteljesen támaszkodik a kommunikációs technikákra, amelyekkel biztonságos újraválasztása érdekében vezeti és félrevezeti a választókat, majd többé nem

törődik a közvéleménnyel. Önmagát az „igazság”, a technokrata tudás és kormányzási képesség egyedüli birtokosának állítja be. Minden kritikát, különösképpen a hatalom lényegi, folyamatos bírálatát elveti, jó esetben fölöslegesnek, de általában rosszindulatúnak tartva azt.

Ebből a perspektívából szemlélve von Ahn vádjai, hogy Orbán Viktor elmerül a „populizmusban” és a „parlamenten kívüliségben” (és ezzel a magyar baloldal nézeteit visszhangozza) csupán a történet felét mondják el. Manapság a „populizmus” az európai baloldal szótárában igen divatos szó, olyannyira, mintha azt nem is kellene definiálni, és valóban, ezt von Ahn sem is teszi meg. Mára címke lett, amit a politikai ellenfélre annak diszkreditálása érdekében rá lehet ragasztani. De ha megvizsgáljuk a populizmust, az három lehetséges területre bontható le: fiskális felelőtlenségre, idegengyűlöletre és a tömegek mobilizálására, miközben a politikai célok elérése érdekében megkerülik a létező intézményeket.

Vegyük ezeket egyenként. Orbán teljesítménye a pénzügyi felelősség terén összehasonlíthatatlanul jobb, mint a baloldalé, még akkor is, ha a 2006-os választási kampány során tett költségvetési ígéretei, amiket nehezen finanszírozhatott volna, ezt a teljesítményt erodálták is. De a baloldal volt az, amelyik a hatalomban eltöltött éveit úgy kezdte (2002-ben), hogy nagy dáridóval költekezett, aztán folytatta, és úgy költötte az adófizetők pénzét, mintha holnap nem is lenne (és az a holnap bizony elérkezett 2006 második felében). Éppen ez a költekező politika volt az, amire Gyurcsány utalt a „hazudós beszédben”.

Ha a populizmus idegengyűlöletet is jelent, akkor ismét csak a baloldal, és nem a Fidesz propagálta a riogató történeteket a 23 millió románról, akik majd elárasztják Magyarországot (2002), meg azokat a rémhíreket, hogy szlovákok akarnak bombákat elhelyezni Budapesten (2006). Ami pedig a tömegek mobilizálását illeti, ez természetesen az európai demokrácia szabványos repertoárjának darabja, és akkor használják fel, amikor az intézményi rendszer változik és már nem képes a néptörekvéseire és kívánságaira reagálni. Nézzünk két illusztrációt: a hónapokig tartó tüntetéseket a Savary-féle törvény ellen Franciaországban, 1983-ban, amely államosítani akarta a magán és az egyházi iskolákat, és amit végül vissza kellett vonni. És ott volt Margaret Thatcher fejadója és az ellene 1990-ben tartott, egyértelműen erőszakos tüntetések, mielőtt azt is vissza kellett vonni. A magyar valóság az, hogy a túlzott stabilitás tervezési hibája a politikai rendszer fent említett blokkolódásához vezetett, amelyben a hatalom birtokosai nem veszik figyelembe, vagy semmibe veszik a népi törekvéseket, ezért aztán maga az utca válik politikai intézménnyé, amit az európai baloldal is ismételtelen használ, valahányszor megfelelőnek tartja. Vagy pedig az utcai tüntetés csak akkor populista, ha azt a jobboldal szervezi? Ha ez így van, akkor nem következetlen kissé az érvelés?

És még egy további szempont ebben az összefüggésben: von Ahn is elfogadja, hogy a szeptember 17-én kezdődött tüntetések spontán törtek ki, a miniszterelnök és pártja iránti undor megnyilvánulásaként, aki a tavaszi választásokat nagy léptékű hazugságokkal nyerte meg. A Fidesz annyit tett, hogy ezeknek a demonstrációknak politikai vezetést nyújtott, és igyekezett azokat koherens politikai célkitűzés szolgálatába állítani. Sokkal veszélyesebb lett volna a magyar demokráciára, a kor-

mánra és még a Fideszre nézve is, ha a kitörések spontán jellegűek maradnak, mert akkor kezdetlegessé válnak, amelyben a szélsőség – az igazi vádpont – virágzott volna, és a jelenséget sokkal kevésbé lehetett volna kezelni. A magyar baloldal, amit nyugati testvérei megtámogattak, kétségbeesetten tagadta az utca legitimitását, mint olyan helyszínt, ahol a magyar társadalom politikailag jelentős része megfogalmazza céljait, és a parlamenten kívüli tevékenység vádjához folyamodott, a „szélső jobb” veszélyét lobogtatta meg, és ezt von Ahn megismétli. Ez a valóságban nem több a baloldal részéről a közbeszéd stratégiájánál, és nagyon messze van a mélyen megosztott társadalom politikai és szociológiai realitásától. Sommázva: sem a „populizmus”, sem pedig a „parlamenten kívüliség” vádja nem tartható.

A szélső jobb problémája azonban olyasmiről, ami megérdemli, hogy foglalkozunk vele. Szokása szerint von Ahn szó szerint veszi, és jó sok helyet szentel a 64 vármegyének és a Jobbiknak, sokkal többet, mint amennyit megérdemelnek. Ami azonban az elemzéséből nem derül ki, hogy ezek a szélső jobboldali mozgalmak mennyire marginálisak. Nagyjából minden európai országban van szélső jobb, amely képes magához vonzani a szavazók 5–6 százalékát, és Magyarországon a szélső jobb ennél jóval kevesebbet kap. Talán nagyon jól láthatóak zászlólengetéseikkel és kántálásukkal – a televíziós forgatócsoportok éppen ezért imádják őket – és bár gusztustalanok, politikailag irrelevánsak.

Akkor vajon a szélső jobb miért kap akkora figyelmet Magyarországon és másutt, mint amennyit von Ahn és általában a nyugati média szentel nekik, ha a jelenség ennyire marginális? A válasz valahol az 1989 előtti szocializmus vesztés projektjében keresendő. A kommunizmus összeomlása azt jelentette, hogy a nyugati baloldalnak újra ki kellett találnia ahhoz, hogy új célszerűséget leljen. Az egyik ilyen elem a szélső jobbra és a „fasizmus” veszélyére történt összpontosítás lett. A jugoszláv örökösödési háborúkat eszközként használták fel e veszély „realitásának” demonstrálására, amely azután lehetővé tette a nyugati baloldal számára, hogy a szélső jobbot biztonságosan a posztkommunista Európába helyezze. E konstrukció *ad hoc* jellegét mutatta meg a keményvonalas nacionalista Szlovák Nemzeti Pártot (SNS) a hatalomban lévő koalícióba emelő 2006-os szlovákiai választások nyomában járó események fogadtatása. Volt némi kezdeti, ideges elítélés, de aztán lekerült a napirendről, nem utolsó sorban azért, mert a szlovák baloldal – a Smer – és a szlovák jobboldal nem ugyanúgy használta a jelenséget, mint a magyar baloldal.

Budapesten a Parlament előtti tüntetéseken részt vevő jobboldali szélsőségesek száma néhány száznál nem volt több, amikor két alkalommal ott voltam a parlament előtt, csupán néhány tucatnyian voltak jelen. Az ott tartózkodók túlnyomó többsége békés volt, némelyikük kicsi gyerekekkel, aligha volt valamiféle jobboldali puccs népsége. A magyar esetben a baloldal aktívan és elszántan propagálja a jobboldali szélsőséges veszélyét, mint eszközt, amivel megszerzi magának az európai baloldal támogatását, a saját híveit rémisztgetve maga mögött felsorakoztatja, és azzal tartja fenn szellemi koherenciáját, hogy elképzel egy komolyan veszélyes ellenséget. Kézenfekvő érv lehet, hogy a magyar baloldal minden jobboldali politikát szélsőségesnek tart, olyannak, amit von Ahn a „rechtkonservatív” szó

használatával tükröz, ahelyett, hogy „jobbközeget” mondana. A Fidesz demokratikus párt, és ilyennek ismeri el az Európai Néppárt, és számottevő centruma van, valamint hagyományos konzervatív szárnya is. Érdeemes hozzátenni, hogy a magyarországi baloldal nem rendelkezik a magyar jobboldal stratégiai elemzésével, nem képes megérteni, hogy a Fidesz miképpen biztosítja magának a szavazatok kétötödét, és hogy ezeknek a szavazóknak ugyanolyan polgárjoguk van a demokratikus választáshoz, mint a baloldalra szavazóknak. Ezt azonban von Ahn érveléséből nem tudhatjuk meg.

A további konklúzió az, hogy hibás az a felületesen vonzó érvelés, miszerint Orbán stratégiája az volt, hogy Magyarországon „színes” forradalmat indít el (von Ahn valószínűtlenként idézi), nem is szólva arról, hogy a későbbi események az ellenkezőjét bizonyították. Orbán álláspontját nagyon világosan kifejtette egy sor beszédében és interjúban, amikre azt követően került sor, hogy von Ahn az anyagát összegyűjtötte. Összegezve: e megnyilatkozások világossá teszik azt a folyamatot, amelynek során Orbán az álláspontját kialakította. Kiinduló pontja az, hogy az MSZP a 2006-os választásokat olyan mértékű hazugság árán nyerte meg, amely a győzelmet illegitimé – nem törvénytelené, hanem illegitimé – teszi. Ezt bizonyítja Gyurcsány „hazudós beszéde”. Az önkormányzati választások eredménye megmutatta, hogy a baloldali koalíció elvesztette a lakossági bázisát, mert a magyar társadalom Orbánhoz és a Fideszhez hasonlóan levonta a következtetést, hogy alaposan becsapták.

A bizalmi szavazás, amit Gyurcsány október 6-án kapott, az egész baloldalt a hazugság cinkosává tette. Az, hogy nem reagáltak a szakértői kormány ajánlatára, egyszerűen megerősítette a két oldal álláspontját. Röviden október 23-án, az 1956-os forradalom 50. évfordulóján a Fidesz által szervezett békés és törvényesen engedélyezett megemlékezést a rendőrség hallatlan brutalitással támadta meg és verte szét – a lovas rendőrség kardlapozott, több mint 2000 könnygázgránátot és számtalan gumilövedéket lőttek ki közvetlenül a tömegre, és a menekülési útvonalakat a rendőrség acélos gumibottal hadonászva zárta el. Az eredmény számtalan sérülés lett, némelyik nagyon súlyos. A szemtanúk beszámolóit és a képi bizonyítékok – kamerás mobil telefonok jó sok bizonyítékot szolgáltatottak – vitathatatlanok. A rendőrség oldaláról senkit nem vontak felelősségre, de egyelőre a megfélemlítés működött. A november 4-iki megemlékezés jóval kevesebb embert vonzott. A mélyebb eredmény azonban az lett, hogy 1956 emlékét átítatja a 2006-os rendőri brutalitás, és ez újabb történetet indít útjára arról, hogy az MSZP összeolvad elődjével, a kommunista párttal, és annak szokásával, hogy zabolátlan erőszakhoz folyamodik.

Az a csapda, amibe a magyar politikai rendszer beleesett, hat a bal és a jobboldalra, és nyilvánvalóan a magyar társadalom egészére is. A baloldal megértette, ha enged és előrehozott választásokat tart, akkor eltörlik a föld színéről. A baloldal sorsa Lengyelországban precedens, amely alig bírt visszakérülni a Szejmbe 2005-ben, négy botrányoktól hemzsegő év után, és ezt Magyarországon nagyon komolyan veszik. Ezen kívül a baloldal érzi, hogyha elveszít egy választást, utána hatalmas lesz a tömegnyomás a számonkérés érdekében, hogy fény derüljön oly sokféle átláthatatlan tevékenységére, esetleges bűnügyi és politikai szankciók kíséretében.

A Fidesz viszont azt tartja, hogy a megszorítás programjára ugyan szükség van, de nem lehet végrehajtani egy olyan teljesen diszkreditált figurával, mint Gyurcsány, ezért felelősségteljes ellenzékként fenn kell tartani a kormányra gyakorolt nyomást, különben széthullik a saját támogatottsága. Figyelembe véve a politikai rendszer blokkolódását, és a parlamenti többség mögé behúzódo technokrata lekezelést, a Fidesz ennél többet nem tehet, hiszen a rendszer korlátain belül nincs hatalma még akkor sem, ha tudja, hogy támogatói csalódottak, és ami még rosszabb, a megszorítási program súlyosan érinti őket, pedig nem fogadják el legitimnek. Egyik se engedhet, mindkét fél a saját álláspontjának rabja, amiben a másik fél tartja.

A baloldal hatalomban töltött évei továbbá hatékonyan kisiklatták a Fidesz Magyarország modernizálását célzó projektjét. E projekt természetét Magyarország sikertelen XX. századi történelmének összefüggésében kell látni, amelyre von Ahn is időnként utal. 1914-ig a magyar elit a modernitás olyan projektjét dolgozta ki, amely lehetővé tette volna Magyarországnak, mint nemzetnek és társadalomnak a versenyt egyenlő feltételek mellett Európában, hogy kiépítse mind a modernitás narratíváját, mind a megfelelő közbeszédet. A modell kétségtelenül hibás volt, mert túlságosan is támaszkodott a nem magyarok asszimilációjának jakobinus modelljére anélkül, hogy megfelelően ellentételezte volna politikai jogokkal, de ami ennél súlyosabb, akadályozta a követendő modernitás modelljét illető mély megosztottság. Az univerzalisták hiszik, hogy a modernitásnak csakis egyetlen egyetemes modellje létezik, holott a valóság nem ez, egymástól különbözőek a francia, a brit és a holland modellek, de családon belül hasonlóak, Magyarországnak pedig szembe kellett néznie mindazokkal a problémákkal, amikkel az összes későn érkezettnek. Ebben az összefüggésben központi szerepe van annak a problémának, amit a posztkolonális elmélet azonosított, nevezetesen hogy hová helyezték a hangsúlyt: konstruálják meg a saját, partikuláris narratívájukat, vagy kölcsönözzenek az egyetlen, igazinak vélt és egyetemes „Nyugattól”?

A trianoni szerződés szétzúzta a modernitás projektjét, és Magyarország kaparhatott megoldás után, hogy ugyan mit is jelenthet a magyar modernitás. A kommunizmus kudarcot vallott, és más okokból ugyan, de az 1956-os forradalom is. 1989 után, amikor visszatért a modernitásprojekt újraindításának lehetősége, a pártpolitika leképezte a feszültséget az univerzalisták és a partikularisták között, azok között, akik egyetlen egyetemes modernitást feltételeznek, és azok között, akik saját közbeszédre kívánnak támaszkodni, ez pedig tragikus, mert ez a kettősség hamis. A baloldal a jobboldallal szemben önmagát tekinti az univerzalizmus egyedüli képviselőjének, európainak, és közvetve civilizáltnak és haladónak. Tanai értelmében a baloldal csökönösen támogatja az individualizmust és a piacot, a globalizációt, és gazdaságilag szélsőségesen determinista, mit sem törődik az egyenlőséggel, vagy méltányossággal.

Ezzel szemben a jobboldal azt állítja, hogy ő képviseli a magyar nemzet érdekeit Európában, hazafias és a reagál a társadalom szükségleteire. Ezért az államot a szociális védelem, szolidaritás és kölcsönös kötelezettségvállalás eszközének tekintik. Mindkettő kétségtelenül a modernitás közbeszéde, és egyik sem tekinthető

az egyedüli forrásnak ahhoz, hogy a modern fogalmát meghatározzuk. Mélyebb szinten a modernitás magába foglalja a kollektív „én” egyetemes és partikuláris narratíváját is. De Magyarországon ezt nem fogadják el, és megjósolható a következő, hogy a konfliktus a politikába beágyazott, hogy széttepi az elitet és a társadalmat, és megeremti a „hideg polgárháború” alapját.

Orbán igyekezett felülemelkedni ezen a megosztottságon azzal, hogy egyaránt érvényesnek tekinti az egyetemes és a magyar forrásokat, de ez a baloldal számára anatómia, mert a baloldal a saját identitását „nyugatnak” határozta meg, mintha monopóliuma lenne arra nézve, amit a „Nyugat” jelent, bármi is legyen az. Ebből fakad az Orbán és a Fidesz elleni támadás rosszindulata, ezért állítja be démonnak a jobboldalt, és ragaszkodik ahhoz, hogy Orbán és a Fidesz szélsőségesen jobboldali és ezért nem európai. Hozzá kell tenni, hogy a baloldal meghonosította a démonná változtatás közbeszédét, őszintén hisz benne, és energikusan terjeszti is másutt Európában. Ez azonban még nem ok arra, hogy elfogadjuk a baloldal közbeszédét, mint a valóság pontos ábrázolását.

Mindezek után maradt még egy kérdés von Ahn tanulmányában, amit vizsgálni kell, és ez a történelem instrumentálissá tétele általában, és 1956-é különösen. Állítása középpontjában áll a feltételezés, hogy létezik „instrumentálissá tett” történelem (ami elfogadhatatlan, nem kívánatos, és erkölcsileg alantas), és „instrumentálissá nem tett” történelem, ami az előbbi ellenkezője. Más szóval, ott valahol künn létezik az igaz, objektív történelem, másutt pedig a politikusok a történelmet a saját céljaik érdekében használják fel, vagy visszaélnék vele. Pillanatnyi gondolkodás is elegendő ahhoz, hogy lássuk, ez a különbségtétel mennyire hiábavaló. Minden történelem szubjektív, minden történelem válogatás eredménye, és szükségképpen behozza az elfogultságot a múlt leírásába, és az elfogultság óhatatlanul tartalmaz értékelő elemet. Ezért aztán von Ahn vádjai az instrumentálissá tételt illetően valami másra vonatkoznak, egy konkrét eszközzé alakításra, amit ő helytelenít, nem pedig az eszközjellegre általánosságban. Ebben nincs semmi rossz, de von Ahn cikkének tónusa, hangvétele és regisztere arra utal, mintha az ő írása elfogultságtól és szubjektivitástól mentes lenne. Nem az, de amit én írtam, az sem.

(Gáthy Vera fordítása)